

*La Capital
Valenciana
durant
el Segle XVIII*

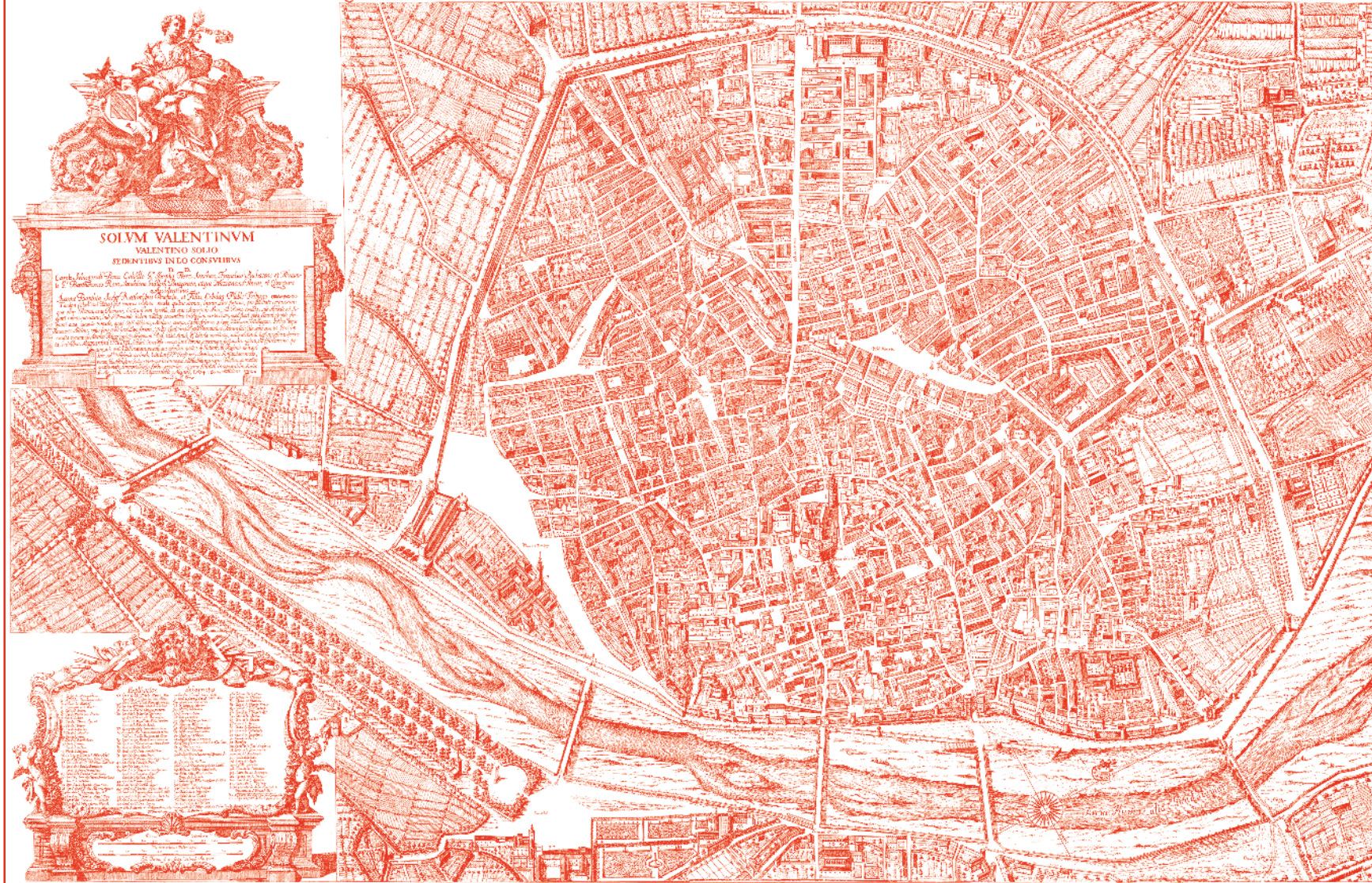
LA MAQUETA
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
SEGONS EL PLÀNOL DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SEGLE XXI

Valencià

VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A D^o THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORIJ PRESBYTERO

D'APRÈS TOMÀS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

UNA
MAQUETA
DEL
SEGLE
XXI

LA MAQUETA
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
SEGONS EL PLÀNOL DE TOSCA

«62. Como vamos de este pueblo (El Grao) á Valencia queda el río á la izquierda. El camino es ancho y divertido, ya por las huertas que hay á uno y otro lado quanto alcanza la vista, ya por la multitud de coches, calesines y tartanas que lo cubren; sus laderas están plantadas de nogales y álamos hasta las inmediaciones de la Alameda, que empieza junto al puente del Mar, y sigue hasta el inmediato llamado del Real.

La multitud de árboles que la componen oculta el río y la capital; pero apenas se sale de la alameda se descubre el ancho cauce, regularmente seco, y los edificios, torres y cúpulas de la ciudad, la qual presenta la vista que he procurado dibujar en la estampa adjunta, tomada desde San Pio V. Aquí forman las casas una calle, continuada hasta mas allá del puente de Serranos, donde tuerce hácia el nordeste con nombre de calle de Murviedro, principio del camino real de Barcelona, por cuyo rumbo vamos á proseguir la descripción de los pueblos y tierras que le caen hácia poniente. La calle de Murviedro es un arrabal tan capaz, que podría por sí sola formar una ciudad decente. Prolóngase cerca de un quarto de legua con edificios unidos á una y otra acera, sin los muchos que quedan ocultos en el campo; disminuye al fin el número de casas, y se descubre por todas partes un terreno igual, fértil y sumamente aprovechado. Cañaños, trigos, maices, judías y hortalizas ocupan alternativamente las áreas, sobre las quales sale aquel inmenso bosque de moreras, cuyo fruto es casi imposible calcular.»

Antonio Josef Cavanilles

OBSERVACIONES SOBRE LA HISTORIA NATURAL,
GEOGRAFÍA, AGRICULTURA, POBLACIÓN Y FRUTOS
DEL REYNO DE VALENCIA.

Imprenta Real, Madrid, 1795, p. 1

LA MAQUETA
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
SEGONS EL PLÀNOL DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SEGLE XXI

La Capital Valenciana durant el Segle XVIII

El Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, MuVIM, inaugurat en juliol de l'any 2001, està orientat cap a l'estudi i difusió del pensament del moviment il·lustrat del segle XVIII i cap a l'anàlisi de les etapes anteriors i posteriors a aquell moment històric: des dels temps medievals fins els nostres dies. En conseqüència, i en el si de l'esmentat arc cronològic, el MuVIM vol ajudar a explicar la forma que tenim de veure i d'entendre la vida: vam ser i som «el museu de les idees», el museu on es reflexiona sobre bona part de les idees que han mogut i mouen el món.

A més de l'exposició permanent, de les exposicions temporals i de diverses iniciatives, la instal·lació al MuVIM —el març de 2003— d'una maqueta basada en el plànol de Tosca fou un component molt important del projecte d'aquest museu llavors capdavanter: els visitants van poder accedir a la visió de la capital valenciana en el segle XVIII, el Segle de les Llums o de la Il·lustració, i —entre molts aspectes possibles— comprovar l'aparença d'una ciutat europea de l'Antic Règim, l'estat pretèrit de determinades construccions monumentals que encara existeixen, o les transformacions urbanes efectuades durant els últims segles. Tota aquesta informació ens permet reflexionar sobre l'evolució de la nostra ciutat: tant sobre els aspectes més positius del procés, como sobre aquells que han suposat un indubtable empobriment patrimonial, fruit en ocasions de l'especulació més descarnada sobre edificis i entorns. Així doncs i des d'ara, arran la reinstal·lació de la maqueta al hall del museu el juliol de 2016, es fa possible novament l'encontre dels nostres ciutadans i dels forasters amb la València il·lustrada i amb els interrogants que aquella realitat urbana pot provocar-nos.

Les grans maquetes històriques de ciutats tenen unes possibilitats pedagògiques que aprecien, i prou bé, molts educadors i progenitors. Sabedors d'això, els impulsors d'aquesta maqueta del Cap i Casal dels valencians van dur a terme la iniciativa amb el propòsit, lloable a totes llums, que constituïra un punt d'atracció permanent del turisme familiar, escolar i cultural; amb l'actual reinstal·lació aquell desig es fa vigent altra vegada i els diversos públics tenen un motiu més per a visitar el MuVIM.

LA MAQUETA
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
SEGONS EL PLÀNOL DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SEGLE XXI

EL PLÀNOL DEL PARE TOSCA

El sacerdot Tomàs Vicent Tosca i Mascó (1651-1723), científic adscrit al moviment dels *novatores*, innovadors o precursors del pensament il·lustrat, seria conegut com «el capellà de les ratlletes». Aquest apel·latiu obeïa al seu treball d'elaboració d'un detalladíssim plànol del Cap i Casal, on havia de recollir-se el traçat dels carrers, places i edificis de la nostra capital.

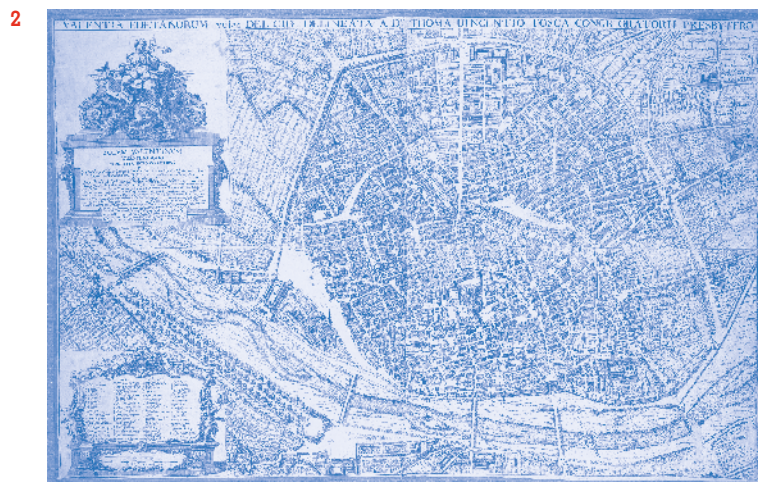
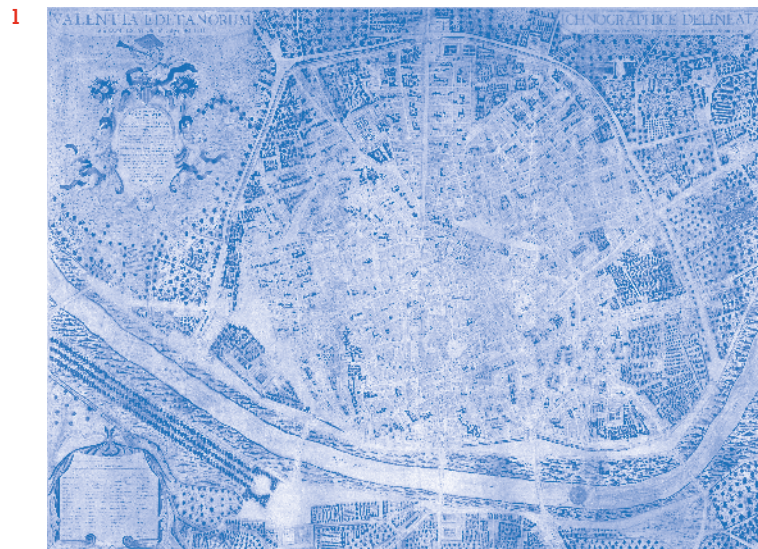
El plànol manuscrit del Pare Tosca fou acabat de dibuixar l'any 1704 —és posterior en quasi un segle a l'enllestit per Antonio Mancelli (1608) amb traços més esquemàtics— i es conserva actualment al Museu Històric Municipal de València, a la seu central de l'Ajuntament de València.

Probablement cap al 1738, quan Tosca ja havia faltat i la ciutat superava els 45.000 habitants, va posar-se a l'abast del públic una versió gravada i reduïda del seu plànol en la impremta d'Antoni Bordázar d'Artazu.

El gravat, que passats els anys es va convertir en l'obra cartogràfica més famosa i difosa de la capital valenciana, era obra de José Fortea i reflectia alguns canvis que s'havien donat en l'urbs des de la Guerra de Successió. Però també mostrava un dels impactes patits pel regne valencià com a conseqüència del Decret d'abolició dels Furs del 29 de juny de 1707: mentre que el plànol original portava escrita tota la toponímia en valencià, la nova versió feia un ús sistemàtic del castellà a l'hora de nomenar els diversos llocs de la ciutat.

1 TOMÀS VICENT TOSCA - 1704
VALENTIA EDETANORUM aliis
CONTESTANORUM, vulgo DEL CID

2 D'APRÈS TOMÀS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

L'ÈPOCA DEL PLÀNOL

CARLOS FRANCA · 1755
DIBUIX DEL PALAU REIAL, VALÈNCIA

Les dècades de la primera meitat del segle XVIII eren per als valencians, i molt clarament, temps de *Nueva Planta*, de centralització política i cultural als territoris de la península Ibèrica governats des de Madrid. Però aquells eren també temps per a que seguien esclatant les proclames i els treballs dels científics i pensadors innovadors, o *novatores*, radicats a l'antic regne de València. I el marc cronològic per tal que s'afiançara la figura de Gregori Mayans, veritable pont entre l'esmentat grup intel·lectual —actiu a cavall dels segles XVII i XVIII— i la generació il·lustrada valenciana de la segona meitat del Segle de les Llums (Joan Andrés, Antoni Josep Cavanilles, Gabriel Ciscar, Jordi Juan, Joan Baptista Muñoz, Francesc Pérez Bayer, etc.).

Perquè el lector se situe davant l'Espanya i l'Europa adjacents a l'elaboració del plànol gravat que comentem, direm que durant aquells anys el rei Felip d'Anjou fundaria a la capital espanyola la *Real Academia de la Historia* i la *Real Academia de Medicina*, i disposaria la construcció —també a Madrid— del *Palacio Real*; Gregori Mayans (bibliotecari entre 1733 i 1740 de la cort madrilenya) editaria la *Vida de Miguel de Cervantes Saavedra* i *Orígenes de la lengua española*, i Feijoo seguiria donant a llum el seu *Teatro crítico universal*; Voltaire escriuria les *Lettres anglaises* o *Lettres philosophiques*, i David Hume publicaria *A Treatise of human nature*; Jordi Juan i Antonio Ulloa participarien en l'expedició de La Condamine al viregnat del Perú, Maupertuis es posaria en marxa cap a Lapònia —com els anteriors, també per a documentar la forma exacta de la Terra— i Carl von Linné (Linneus) publicaria el *Systema naturae*; Frederic II de Prússia envairia Silèsia i, quasi contemporàniament, Händel estrenaria l'oratori *Messiah*...

LA MAQUETA DE VALÈNCIA SEGONS EL PLÀNOL DEL PARE TOSCA

Les Corts Valencianes encomanaren fa dècades una recreació tridimensional de la València dihuitesca, elaborada bàsicament en fusta i mostrada en diverses exposicions de temàtica històrica. Però la constitució del Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, MuVIM, va propiciar que l'entitat titular del mateix, la Diputació de València, sufragara la construcció d'una nova maqueta que seguira com a guia el plànol de Tosca (en la seua versió gravada) i fóra exhibida permanentment en el hall del museu.

La maqueta va necessitar, per a la seua laboriosa realització per part de l'equip dirigit per Vicente Gómez Herraiz, de l'assistència documental (pel que fa a iconografia, bibliografia i cartografia) de Fernando Muñoz Nebot, llavors Cap de la Unitat de Documentació de la Diputació de València.

La restauració del plànol original dibuixat per Tosca —gràcies als treballs aixoplugats per la Subsecretaria de Promoció Cultural de la Conselleria de Cultura i Educació de la Generalitat Valenciana— va contribuir també a l'arribada a bon port de la iniciativa de la Diputació: durant el procés de construcció de la maqueta es va poder disposar de les imatges ampliades de certs detalls necessaris per a la correcta interpretació del plànol gravat.

En la publicació enllestida en ocasió de la instal·lació de la maqueta al MuVIM —el març de 2003— es recollien uns textos que, en bona part, podem fer nostres ara, quan el hall del museu torna a estar dedicat a una de les imatges més emblemàtiques del Segle de les Llums valencià:

«La nova maqueta, construïda a escala 1:500, té una extensió de 24 metres quadrats, està policromada i s'ha realitzat en materials plàstics i fusta. Per a reproduir la vegetació (entre la qual destaca un nombre d'arbres pròxim als 7.500) s'han usat polímers.

Tots els edificis de la ciutat (incloent-hi les més de 450 illes de cases) s'han tallat i pintat a mà per acreditats artesans de la miniatura, en un exercici paragonable als esforços més reeixits de la península Ibèrica, Europa i el Món pel que fa a la construcció de maquetes històriques de ciutats [...]».

L'observador atent de la maqueta podrà detindre's en moltes fites de la geografia urbana de la València de ca. 1738: les restes de la muralla d'època musulmana, el Palau de la Generalitat, Sant Domènec, la Llotja i el Consolat de Mar, la Seu catedralícia i el Miquelet, el Patriarca, Sant Pius V, la Basílica de la Mare de Déu dels Desemparats, El Carme, Santa Caterina, Sant Joan de l'Hospital, Sant Joan del Mercat, Sant Martí, Sant Esteve, la Trinitat, Sant Agustí, l'Hospital General, Sant Francesc, el Remei, l'antiga Casa de la Ciutat (actual jardí adjacent al Palau de la Generalitat), la Ciutadella, el Palau Reial, les dotze entrades, portes i portals, de la muralla de 1365 —en particular les monumentals portes de Quart i dels Serrans— i els cinc ponts sobre el riu Túria existents en el segle XVIII. S'ha de fer constar que algunes de les construccions més emblemàtiques de la València dihuitesca, com ara l'Escola Pia, l'Església i Convent de l'Orde de Montesa, és a dir «el Temple», o la Duana —actual Tribunal Superior de Justícia—, no estaven alçades quan va elaborar-se el plànol. Igualment, l'espectacular portada barroca del Palau del Marquès de Dos Aigües encara no existia.

En la construcció de les reproduccions d'edificis i paisatges de la maqueta van intervindre nou persones, que van invertir unes 80.000 hores de treball. A més hi van col·laborar dos escultors, un arquitecte, un informàtic, un lacador i diversos fusters, metal·lúrgics, pintors, electricistes, etc.

En el seu moment, el MuVIM i la Unitat de Documentació de Presidència de la Diputació van «agrair especialment la col·laboració prestada durant els treballs d'elaboració de la maqueta per part de Jesús Villalmanzo (Arxiu del Regne de València), Juan Luis Corbín Ferrer (Arxiver de la Diòcesi de València) i Manuel Marzal (Director del Centre de Restauració de la Conselleria de Cultura)».

LA MAQUETA
DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
SEGONS EL PLÀNOL DE TOSCA

**UNA
MAQUETA
DEL
SEGLE
XXI**

EL PLÀNOL MANUSCRIT,
EN PARAULES DE
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2007)

«[...] Tosca triangulà la ciutat des de torres i campanars i reomplí la xarxa amb un itinerari meticulós dels carrers, situant-ne sobretot les confluències i prenent apunts dels detalls, fins i tot de les façanes i mitgeres.
[...]

Aquesta obra de Tomàs V. Tosca fou el resultat d'un encàrrec municipal, l'execució del qual s'allargà tres o quatre anys. El lliurà el 1704 i, en concepte d'honoraris, l'autor va rebre 150 lliures. A banda de l'exemplar destinat a l'Ajuntament, pot ser que hi haguera una segona còpia. Allò segur és que el va dibuixar sobre la paret de la seua cel·la (allí on convocava les tertúlies científiques i les classes) de la casa de l'Oratori on el van veure Maians, cinquanta anys després, i Orellana, devers 1800. En efecte hi ha algun detall de la retolació, com els topònims que corren en sentit "vertical", que suggereix que es va realitzar no sobre una taula o un pupitre de dibuix, sinó sobre un pla no horitzontal.
[...]

L'original, de 5,44 m², es troba exposat irresponsablement [l'any 2008] a la llum directa, malgrat la restauració de 1999, a l'antesala de l'Arxiu Municipal de València. Està dibuixat a ploma i lleument acolorit amb aquarel·la o llapis (blau i, sobretot, roig a les teulades i verd per a la vegetació), sobre fulls de vitel·la enganxats que fan un rectangle de 203,5 x 267,5 cm.
[...]

La representació "isomètrica" dels edificis és més fidel quan són importants o representatius —els centres del poder—, inclosos murs, portals i ponts que apareixen al primer pla. El traçat dels carrers (que mai no és alterat per la falsa perspectiva, aleshores dita "militar") condiciona radicalment el contingut tridimensional i la visibilitat de les façanes, el detallisme de les quals arriba a portals, finestres i galeries. Les cobertes assumeixen un gran protagonisme perquè senyalen de fet les unitats constructives i/o parcel·làries.
[...]

De més a més dels edificis representatius i els habitatges més trivials, Tosca mostrà certa atenció per la vegetació i els conreus, tal volta per motius decoratius. Extramurs l'arbrat malda per respondre a la realitat, per exemple, dibuixant les moreres que envoltaven les parcel·les, els solcs de les dedicades a l'hortalissa, amb llurs séquies, i els jardins d'esplai, més tost geometritzats.
[...]

Vicenç Mª Rosselló: «Tomàs V. Tosca. El realisme urbà d'un il·lustrat», *Mètode* 53, Primavera 2007.

<http://metode.cat/Revistes/Monografics/>

L'Arxiu Històric —convertit en Museu— va ser reformat i condicionat a l'any 2009.

**EL PLÀNOL GRAVAT,
EN PARAULES DE
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2007)**

Cartografia/Tomas-V-Tosca
«Les circumstàncies havien canviat. El pare Tomàs V. Tosca –que no havia pogut enllestir el seu segon globus terraquí “per causa dels avalots públics”– havia finat el 1723. Els seus mentors i amics, tots, militaven al camp “botifler”, proborbònic, com també el seu feel deixeble Antonio Bordázar, que mai no va manifestar vel·leïtats “regnícoles”. En aquest nou ambient, de Nova Planta acceptada mollament, es gesta o consuma la publicació del plànol gravat de València que sovint ha estat atribuït a Tosca, tot i que només es tracta d’una versió aliena i pòstuma, segons va observar F. Taberner (1984) fa temps.

El títol complet diu “VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A DRE THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORU PRESBYTERO”. Comparat amb l’original, n’han desaparegut els contestans, l’adverbi *ichnographice* i l’any. Les quatre planxes calcogràfiques, conservades a l’Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, totalitzen 93 x 140 cm de superfície gravada. Sota la cartel·la superior hom ha afegit en lletra anglesa: *Propiedad de la Academia de Bellas Artes*. Els exemplars supervivents més antics deuen ser d’una estampació de Benet Monfort, el 1769. Durant el segle xx han abundat diverses reduccions a escales diferents, les quals han creat l’equivocada imatge de perfecta miniatura. La tècnica del gravador és relativament acurada, però desmereix prou quan –a grandària real– hom compara amb el fi dibuix del P. Tosca. Cal reconèixer, tanmateix, que la feina de burinar és més dura i la reducció d’escala exigia generalització.

Bordázar en fou el responsable. La “popularització”, no prevista probablement, cal atribuir-li-la.

De les escales gràfiques se’n trau una proporció d’1/1.770, que ve a ser la meitat de la del manuscrit. Els canvis a la façana de la ciutat són escassos, però notables. Al cantó nord-oest de la Casa d’Armes apareix un gran tambor emmerletat que ara amenaça la ciutat suspecta. El portal del Real s’ha barroquitat amb una cimera sobre la testera afegida, resultat justament d’un projecte de Tosca. El riu ha accentuat el seu trenat o *braiding*, tal volta per a cridar l’atenció sobre l’abandonament del caixer. [...]

Una diferència fonamental separa l’original proclamat i el plànol gravat: la llengua. Els pocs noms que han cebut a la reducció estan en castellà. Al peu de la llegenda hi ha una frase concloent: *En obsequio del Revo PeDr. Tomas Vicente Tosca su Maestro*, afegida per un burí menys hàbil que el de Fortea. Òbviament, la data de 1705 és apòcrifa, ja que el document recull construccions posteriors que obliguen a retardar la impressió, almenys, a 1738. En efecte, Bordázar inicià la revisió el 1735, lligada amb l’aixecament del mapa de la Particular Contribució que no va lliurar a l’Ajuntament fins a 1743, com ha deixat clar A. Faus».

Vicenç Mª Rosselló: «Tomàs V. Tosca. El realisme urbà d’un il·lustrat», *Mètode* 53, Primavera 2007.

<http://metode.cat/Revistes/Monografics/Cartografia/Tomas-V-Tosca>

CONDICIONS D'ACCÉS

La visita de la maqueta és gratuïta, i lliure sense més limitació que l'horari del museu:

Obert de dimarts a dissabte, de 10 a 14 i de 16 a 20, i el diumenge, de 10 a 20.

Tancat els dilluns, i els dies 1 de gener, 19 de març, 1 de maig i 25 de desembre.

La ubicació de la maqueta facilita l'accés a la instal·lació de les persones usuàries de cadira de rodes.

COM ARRIBAR AL MUVIM

- En tren, a cinc minuts a peu de l'Estació del Nord de RENFE/ADIF.

- En autobús urbà:

Línies EMT 5, 60 i 62 (pel Carrer Guillem de Castro)

Línies EMT 9, 11, 27, 61 i 71 (pel Carrer Quevedo).

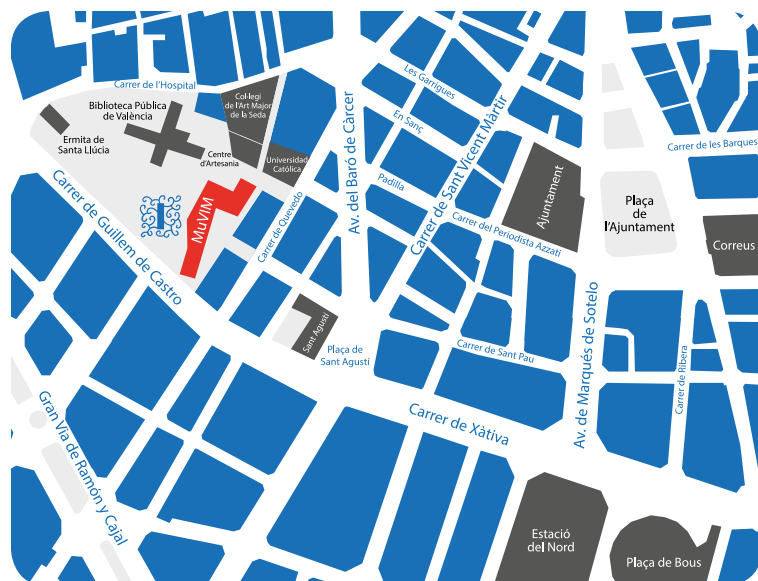
- En metro:

Línia 3 (estació de Xàtiva)

Línies 1 i 2 (estació Plaça d'Espanya)

- Aparcaments pròxims:

Carrer Guillem de Castro i Plaça de Sant Agustí.

MÉS INFORMACIÓ

Per a servir de punt d'encontre i de reflexió sobre el passat, el present i el futur de la nostra societat, dels seus aconseguiments i de les seues contradiccions, el MuVIM disposa de l'exposició permanent *L'aventura del pensament*, visible en quatre idiomes: valencià, castellà, anglés i francès. Igualment, el museu acull restes arqueològiques d'una torre islàmica i exposicions temporals ubicades en la Sala Alfons Roig, la Sala Parpalló i la Sala Alta, i diferents activitats —conferències, cursos, seminaris i congressos, tallers didàctics, visites guiades, concerts, cicles de cinema, etc.— celebrades en la Sala Gregori Mayans, en l'Aula de didàctica i en altres dependències del museu.

Telèfon general i de reserves per a l'exposició permanent:

(+34) 963 883 730

Pàgina web:

www.muvim.es

Correu electrònic:

muvim@dival.es

Xarxes socials:

- <https://twitter.com/muvim>
- <https://www.facebook.com/elMuVIM>
- <https://www.flickr.com/photos/muvim/>
- <https://www.youtube.com/user/MUVIM>
- <https://issuu.com/muvim>
- <https://plus.google.com/114893899786400389020/posts>
- <https://www.pinterest.com/muvim>

DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA
Àrea de Cultura

 MuVIM
Museu Valencià
de la Il·lustració
i de la Modernitat

*La Capital
Valenciana
durante
el Siglo XVIII*

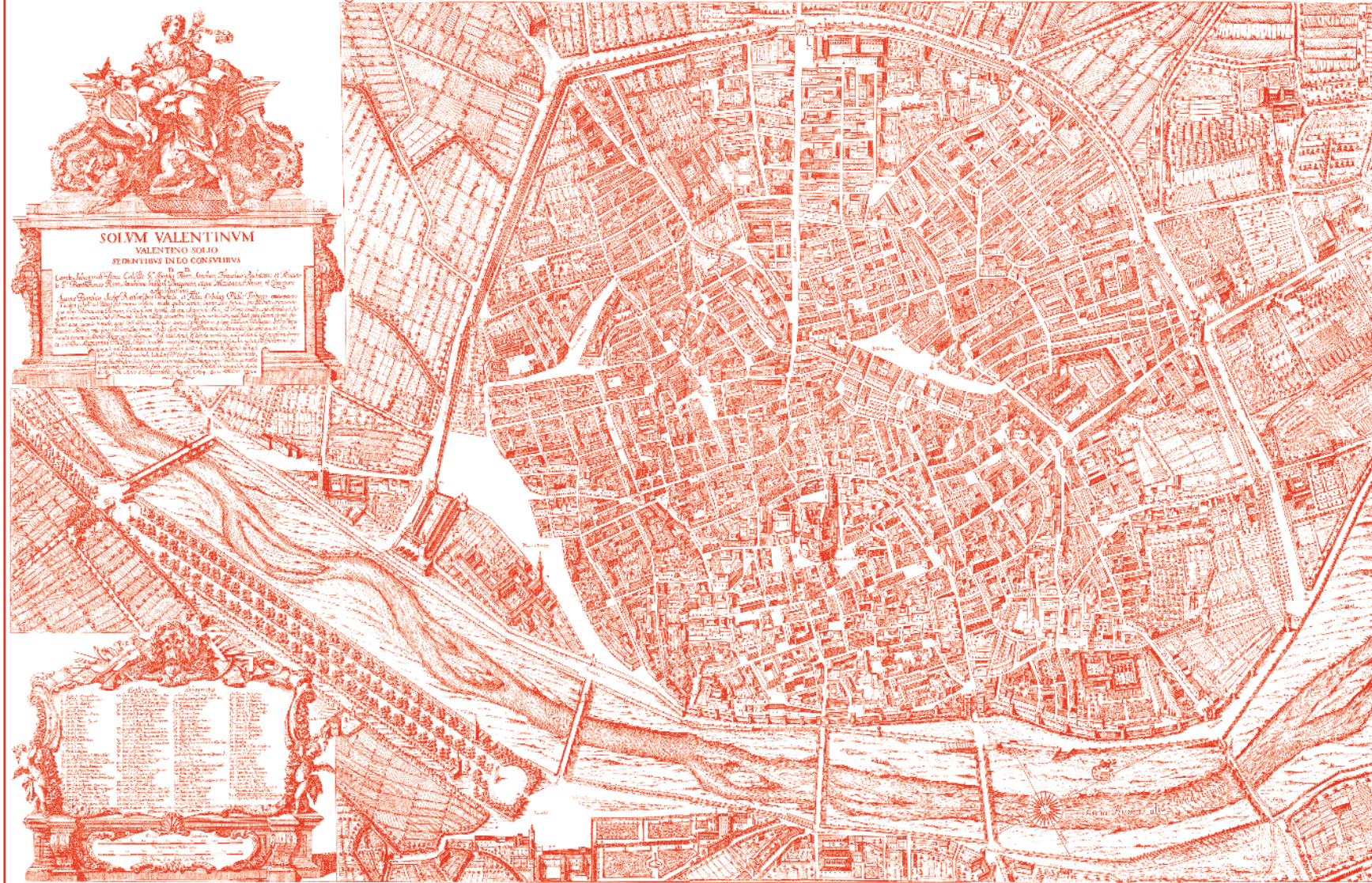
LA MAQUETA
DE LA CIUDAD DE VALENCIA
SEGÚN EL PLANO DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SIGLO XXI

Castellano

VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A D^o THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORIJ PRESBYTERO

D'APRÈS TOMÁS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

UNA
MAQUETA
DEL
SIGLO
XXI

LA MAQUETA
DE LA CIUDAD DE VALENCIA
SEGÚN EL PLANO DE TOSCA

«62. Como vamos de este pueblo (El Grao) á Valencia queda el río á la izquierda. El camino es ancho y divertido, ya por las huertas que hay á uno y otro lado quanto alcanza la vista, ya por la multitud de coches, calesines y tartanas que lo cubren; sus laderas están plantadas de nogales y álamos hasta las inmediaciones de la Alameda, que empieza junto al puente del Mar, y sigue hasta el inmediato llamado del Real.

La multitud de árboles que la componen oculta el río y la capital; pero apenas se sale de la alameda se descubre el ancho cauce, regularmente seco, y los edificios, torres y cúpulas de la ciudad, la qual presenta la vista que he procurado dibujar en la estampa adjunta, tomada desde San Pio V. Aquí forman las casas una calle, continuada hasta mas allá del puente de Serranos, donde tuerce hácia el nordeste con nombre de calle de Murviedro, principio del camino real de Barcelona, por cuyo rumbo vamos á proseguir la descripción de los pueblos y tierras que le caen hácia poniente. La calle de Murviedro es un arrabal tan capaz, que podría por sí sola formar una ciudad decente. Prolóngase cerca de un quarto de legua con edificios unidos á una y otra acera, sin los muchos que quedan ocultos en el campo; disminuye al fin el número de casas, y se descubre por todas partes un terreno igual, fértil y sumamente aprovechado. Cañaños, trigos, maíces, judías y hortalizas ocupan alternativamente las áreas, sobre las quales sale aquel inmenso bosque de moreras, cuyo fruto es casi imposible calcular.»

Antonio Josef Cavanilles

OBSERVACIONES SOBRE LA HISTORIA NATURAL,
GEOGRAFÍA, AGRICULTURA, POBLACIÓN Y FRUTOS
DEL REYNO DE VALENCIA.

Imprenta Real, Madrid, 1795, p. 145

PRESENTACIÓN

LA MAQUETA
DE LA CIUDAD DE VALENCIA
SEGÚN EL PLANO DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SIGLO XXI

La Capital Valenciana durante el Siglo XVIII

El Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, MuVIM, inaugurado en julio del año 2001, está orientado hacia el estudio y difusión del pensamiento del movimiento ilustrado del siglo XVIII y hacia el análisis de las etapas anteriores y posteriores a aquel momento histórico: desde los tiempos medievales hasta nuestros días. En consecuencia, y en el seno de dicho arco cronológico, el MuVIM quiere ayudar a explicar la forma que tenemos de ver y de entender la vida: fuimos y somos el *museu de les idees*, el museo donde se reflexiona sobre buena parte de las ideas que han movido y mueven el mundo.

Además de la exposición permanente, de las exposiciones temporales y de diversas iniciativas, la instalación en el MuVIM —en marzo de 2003— de una maqueta basada en el plano de Tosca fue un componente muy importante del proyecto de este museo entonces pionero: los visitantes pudieron acceder a la visión de la capital valenciana en el siglo XVIII, el Siglo de las Luces o de la Ilustración y —entre muchos aspectos posibles— comprobar la apariencia de una ciudad europea del Antiguo Régimen, el estado pretérito de determinadas construcciones monumentales que todavía existen, o las transformaciones urbanas efectuadas durante los últimos siglos. Toda esta información nos permite reflexionar sobre la evolución de nuestra ciudad: tanto sobre los aspectos más positivos del proceso, como sobre aquellos que han supuesto un indudable empobrecimiento patrimonial, fruto en ocasiones de la especulación más descarnada sobre edificios y entornos. Así pues y desde ahora, tras la reinstalación de la maqueta en el hall del museo en julio de 2016, se hace posible nuevamente el encuentro de nuestros ciudadanos y de los forasteros con la Valencia ilustrada y con los interrogantes que aquella realidad urbana puede provocarnos.

Las grandes maquetas históricas de ciudades tienen unas posibilidades pedagógicas que aprecian, y muy bien, muchos educadores y progenitores. Sabedores de ello, los impulsores de esta maqueta del Cap i Casal de los valencianos llevaron a término la iniciativa con el propósito, loable a todas luces, de que constituyera un punto de atracción permanente del turismo familiar, escolar y cultural; con la actual reinstalación aquel deseo se hace vigente otra vez y los diversos públicos tienen un motivo más para visitar el MuVIM.

LA MAQUETA
DE LA CIUDAD DE VALENCIA
SEGÚN EL PLANO DE TOSCA

UNA MAQUETA DEL SIGLO XXI

EL PLANO DEL PADRE TOSCA

El sacerdote Tomás Vicente Tosca y Mascó (1651-1723), científico adscrito al movimiento de los *novatores* innovadores o precursores del pensamiento ilustrado, sería conocido como *el capellà de les ratlletes*: este apelativo obedecía a su trabajo de elaboración de un detalladísimo plano de la ciudad de Valencia, donde se recogería el trazado de las calles, plazas y edificios de nuestra capital.

El plano manuscrito del padre Tosca fue acabado de dibujar en 1704 —es posterior en casi un siglo al elaborado por Antonio Mancelli (1608) con trazos más esquemáticos— y se conserva actualmente en el Museo Histórico Municipal, en la sede central del Ayuntamiento de Valencia.

Probablemente hacia 1738, cuando Tosca ya había fallecido y la ciudad superaba los 45.000 habitantes, salió a la luz una versión grabada y reducida de su plano en la imprenta de Antonio Bordázar de Artazu.

El grabado, que transcurridos los años se convirtió en la obra cartográfica más famosa y difundida de la capital valenciana, era obra de José Fortea y reflejaba algunos cambios que se habían dado en la urbe desde la Guerra de Sucesión. Pero también mostraba uno de los impactos sufridos por el reino valenciano como consecuencia del Decreto de abolición de los Fueros del 29 de junio de 1707: mientras el plano original llevaba escrita toda su toponimia en valenciano, la nueva versión hacía un uso sistemático del castellano al nombrar los distintos lugares de la ciudad.

1 TOMÀS VICENT TOSCA - 1704
VALENTIA EDETANORUM aliis
CONTESTANORUM, vulgo DEL CID

2 D'APRÈS TOMÀS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

LA ÉPOCA DEL PLANO

CARLOS FRANCIA - 1755
DIBUJO DEL PALACIO REAL, VALENCIA

Las décadas de la primera mitad del siglo XVIII eran para los valencianos, y muy claramente, tiempos de «Nueva Planta», de centralización política y cultural en los territorios de la península ibérica gobernados desde Madrid. Pero aquellos eran también tiempos para que continuaran surgiendo las proclamas y los trabajos de los científicos y pensadores innovadores, o *novatores*, radicados en el antiguo reino de Valencia. Y el marco cronológico para que se afanzara la figura de Gregorio Mayans, verdadero puente entre el referido grupo intelectual —activo a caballo de los siglos XVII y XVIII— y la generación ilustrada valenciana de la segunda mitad del Siglo de las Luces (Juan Andrés, Antonio José Cavanilles, Gabriel Ciscar, Jorge Juan, Juan Bautista Muñoz, Francisco Pérez Bayer, etc.).

Para situar al lector ante la España y la Europa adyacentes a la elaboración del plano grabado que comentamos, diremos que durante aquellos años el rey Felipe de Anjou fundaría en la capital española la Real Academia de la Historia y la Real Academia de Medicina, y dispondría la construcción —también en Madrid— del *Palacio Real*; Gregorio Mayans (bibliotecario entre 1733 y 1740 de la corte madrileña) editaría la *Vida de Miguel de Cervantes Saavedra y Orígenes de la lengua española*, y Feijoo seguiría dando a luz su *Teatro crítico universal*; Voltaire escribiría las *Lettres anglaises* o *Lettres philosophiques*, y David Hume publicaría *A Treatise of human nature*; Jorge Juan y Antonio Ulloa participarían en la expedición de La Condamine al virreinato del Perú, Maupertuis se pondría en marcha hacia Laponia —como los anteriores, también para documentar la forma exacta de la Tierra— y Carl von Linné, Linneus, publicaría el *Systema naturae*; Federico II de Prusia invadiría Silesia y, casi contemporáneamente, Händel estrenaría el oratorio *Messiah*...

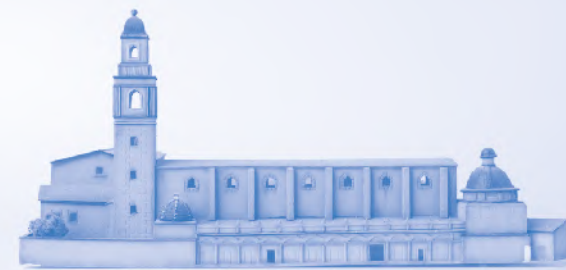
LA MAQUETA DE VALENCIA SEGÚN EL PLANO DEL PADRE TOSCA

Las Cortes Valencianas encomendaron hace décadas una recreación tridimensional de la Valencia dieciochesca, elaborada básicamente en madera y mostrada en diversas exposiciones de temática histórica. Pero la constitución del Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, MuVIM, propició que la entidad titular del mismo, la Diputación de Valencia, sufragase la construcción de una nueva maqueta que siguiera como guía el plano de Tosca (en su versión grabada) y fuese expuesta de forma permanente en el hall del museo.

La maqueta necesitó para su laboriosa construcción por parte del equipo dirigido por Vicente Gómez Herraiz, de la asistencia documental (por lo que respecta a iconografía, bibliografía y cartografía) de Fernando Muñoz Nebot, entonces Jefe de la Unidad de Documentación de la Diputación de Valencia.

La restauración del plano original dibujado por Tosca —gracias a los trabajos auspiciados por la Subsecretaría de Promoción Cultural de la Conselleria de Cultura i Educació de la Generalitat Valenciana— contribuyó también a la llegada a buen puerto de la iniciativa de la Diputación: durante el proceso de construcción de la maqueta se pudo disponer de las imágenes ampliadas de ciertos detalles necesarios para la correcta interpretación del plano grabado.

En la publicación preparada en ocasión de la instalación de la maqueta en el MuVIM —en marzo de 2003— se recogían unos textos que, en buena parte, podemos hacer nuestros ahora, cuando el hall del museo vuelve a estar dedicado a una de las imágenes más emblemáticas del Siglo de las Luces valenciano:

«La nueva maqueta, construida a escala 1:500, tiene una extensión de 24 metros cuadrados, está policromada y se ha realizado en materiales plásticos, habiéndose utilizado polímeros para reproducir la vegetación (entre la que destaca un número de árboles próximo a los 7.500).

Todos los edificios de la ciudad (incluyendo las más de 450 manzanas de casas) se han tallado y pintado a mano por acreditados artesanos de la miniatura, en un ejercicio parangonable a los esfuerzos más sobresalientes de la península ibérica, Europa y el mundo por lo que respecta a la construcción de maquetas históricas de ciudades».

El observador atento de la maqueta podrá detenerse en muchos hitos de la geografía urbana de la Valencia de ca. 1738: los restos de la muralla de época musulmana, el Palacio de la Generalitat, Santo Domingo, la Lonja y el Consulado de Mar, la Catedral y el Miguelete, el Patriarca, San Pío V, la Basílica de la Virgen de los Desamparados, El Carmen, Santa Catalina, San Juan del Hospital, los Santos Juanes, San Martín, San Esteban, la Trinidad, San Agustín, el Hospital General, San Francisco, el Remedio, la antigua Casa de la Ciudad (actual jardín adyacente al Palacio de la Generalitat), la Ciudadela, el Palacio Real, las doce entradas, puertas y portales, de la muralla de 1365 —en particular las monumentales puertas de Quart y de los Serranos— y los cinco puentes sobre el río Turia existentes en el siglo XVIII. Se ha de hacer constar que algunas de las construcciones más emblemáticas de la Valencia dieciochesca, como las Escuelas Pías, la Iglesia y Convento de la Orden de Montesa, es decir «el Temple», o la Aduana —actual Tribunal Superior de Justicia—, no estaban construidas cuando se elaboró el plano. Igualmente, la espectacular portada barroca del Palacio del Marqués de Dos Aguas todavía no existía.

En la construcción de las reproducciones de edificios y paisajes de la maqueta intervinieron nueve personas, que invirtieron unas 80.000 horas de trabajo. Además colaboraron en la tarea dos escultores, un arquitecto, un informático, un lacador y diversos carpinteros, metalúrgicos, pintores, electricistas, etc.

En su momento, el MuVIM y la Unidad de Documentación de Presidencia de la Diputación quisieron «agradecer especialmente la colaboración prestada durante los trabajos de elaboración de la maqueta por parte de Jesús Villalmanzo (Archivo del Reino de Valencia), Juan Luis Corbín Ferrer (Archivero de la Diócesis de Valencia) y Manuel Marzal (Director del Centre de Restauració de la Conselleria de Cultura)».

LA MAQUETA
DE LA CIUDAD DE VALENCIA
SEGÚN EL PLANO DE TOSCA

**UNA
MAQUETA
DEL
SIGLO
XXI**

**EL PLANO MANUSCRITO,
EN PALABRAS DE
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2008)**

«[...] Tosca trianguló la ciudad desde torres y campanarios y rellenó la red con un itinerario meticuloso de las calles, situando sobre todo las confluencias y tomando apuntes de los detalles, incluso de las fachadas y medianeras.
[...]

Esta obra de Tomás V. Tosca fue el resultado de un encargo municipal, cuya ejecución se alargó tres o cuatro años. Lo entregó en 1704 y, en concepto de honorarios, el autor recibió 150 libras. Aparte del ejemplar destinado al Ayuntamiento, quizá hubo una segunda copia. Lo que es seguro es que lo dibujó sobre la pared de su celda (allí donde convocaba las tertulias científicas y las clases) de la casa del Oratorio donde lo vieran Mayans, cincuenta años después, y Orellana, hacia 1800. En efecto hay algún detalle de la rotulación, como los topónimos que corren en sentido “vertical”, que sugiere que se realizó no sobre una mesa o un pupitre de dibujo, sino sobre un plano no horizontal.
[...]

El original, de 5,44 m², se encuentra expuesto irresponsablemente [en el año 2008] a la luz directa, a pesar de la restauración de 1999, en la antesala del Archivo Municipal de Valencia. Está dibujado a pluma y ligeramente coloreado con acuarela o lápiz (azul y, sobre todo, rojo en los tejados y verdes para la vegetación), sobre hojas de vitela unidas que forman un rectángulo de 203,5 x 267,5 cm.
[...]

La representación “isométrica” de los edificios es más fiel cuando son importantes o representativos –los centros del poder–, incluyendo muros, portales y puentes que aparecen en primer plano. El trazado de las calles (que nunca es alterado por la falsa perspectiva, entonces llamada “militar”) condiciona radicalmente el contenido tridimensional y la visibilidad de las fachadas, cuyo detallismo llega a portales, ventanas y galerías. Las cubiertas asumen un gran protagonismo porque señalan de hecho las unidades constructivas y parcelarias.
[...]

Además de los edificios representativos y las viviendas más triviales, Tosca mostró cierta atención por la vegetación y los cultivos, tal vez por motivos decorativos. Extramuros el arbolado trata de responder a la realidad, por ejemplo, dibujando las moreras que rodeaban las parcelas, los surcos de las dedicadas a las hortalizas, con sus acequias, y los jardines de esparcimiento, más bien geometrizados.
[...]

Vicenç Mª Rosselló: «Tomàs V. Tosca. El realismo urbano de un ilustrado», *Mètode*, Anuario 2008.

<http://metode.cat/es/revistas/monografics/cartografia/tomas-v-tosca>

El Archivo Histórico —convertido en Museo— fue reformado y acondicionado en el año 2009.

EL PLANO GRABADO,
EN PALABRAS DE
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2008)

Las circunstancias habían cambiado. El padre Tomás V. Tosca –que no había podido terminar su segundo globo terráqueo “por causa de los alborotos públicos”– había fallecido en 1723. Sus mentores y amigos, todos, militaban en el campo “*botifler*”, proborbónico, así como su fiel discípulo Antonio Bordázar, que nunca manifestó veleidades “regnicolas”. En este nuevo ambiente, de Nueva Planta aceptada sumisamente, se gesta o consume la publicación del plano grabado de Valencia que a menudo ha sido atribuido a Tosca, aunque sólo se trata de una versión ajena y póstuma, según observó F. Taverner (1984) hace tiempo.

El título completo dice “VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A DRE THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORIJ PRESBYTERO”. Comparado con el original, han desaparecido los contestanos, el adverbio *ichnographice* y el año. Las cuatro planchas calcográficas, conservadas en la Academia de Bellas Artes de San Carlos, totalizan 93x140 cm de superficie grabada. Bajo la cartela superior se ha añadido en letra inglesa: *Propiedad de la Academia de Bellas Artes*. Los ejemplares supervivientes más antiguos deben ser de una estampación de Benet Monfort, de 1769. Durante el siglo XX han abundado varias reducciones a escalas diferentes, las cuales han creado la equivocada imagen de perfecta miniatura. La técnica del grabador es relativamente cuidadosa, pero desmerece bastante cuando –a tamaño real– se compara con el fino dibujo del padre Tosca. Hay que reconocer,

sin embargo, que el trabajo de burilar es más duro y que la reducción de escala exigía generalización.

Bordázar fue el responsable. La “popularización”, no prevista probablemente, hay que atribuírsela. De las escalas gráficas se obtiene una proporción de 1/1.770, que viene a ser la mitad de la del manuscrito. Los cambios en la fachada de la ciudad son escasos, pero notables. En la esquina noroeste de la Casa de Armas aparece un gran tambor almenado que ahora amenaza la ciudad sospecta. [...]

Una diferencia fundamental separa el original proclamado y el plano grabado: la lengua. Los pocos nombres que han cabido en la reducción están en castellano. En el pie de la leyenda hay una frase concluyente: “En obsequio del Revo Pe Dr. Tomas Vicente Tosca, su Maestro”, añadido por un buril menos hábil que el de Fortea. Obviamente, la fecha de 1705 es apócrifa, ya que el documento recoge construcciones posteriores que obligan a retrasar la impresión, por lo menos, a 1738. En efecto, Bordázar inició la revisión en 1735, ligada al alzado del mapa de la Particular Contribución que no entregó en el Ayuntamiento hasta 1743, como ha dejado claro A. Faus».

Vicenç Mª Rosselló: «Tomàs V. Tosca. El realismo urbano de un ilustrado», *Mètode*, Anuario 2008.

<http://metode.cat/es/revistas/monografics/cartografia/tomas-v-tosca>

DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA
Àrea de Cultura

 MuVIM
Museu Valencià
de la Il·lustració
i de la Modernitat

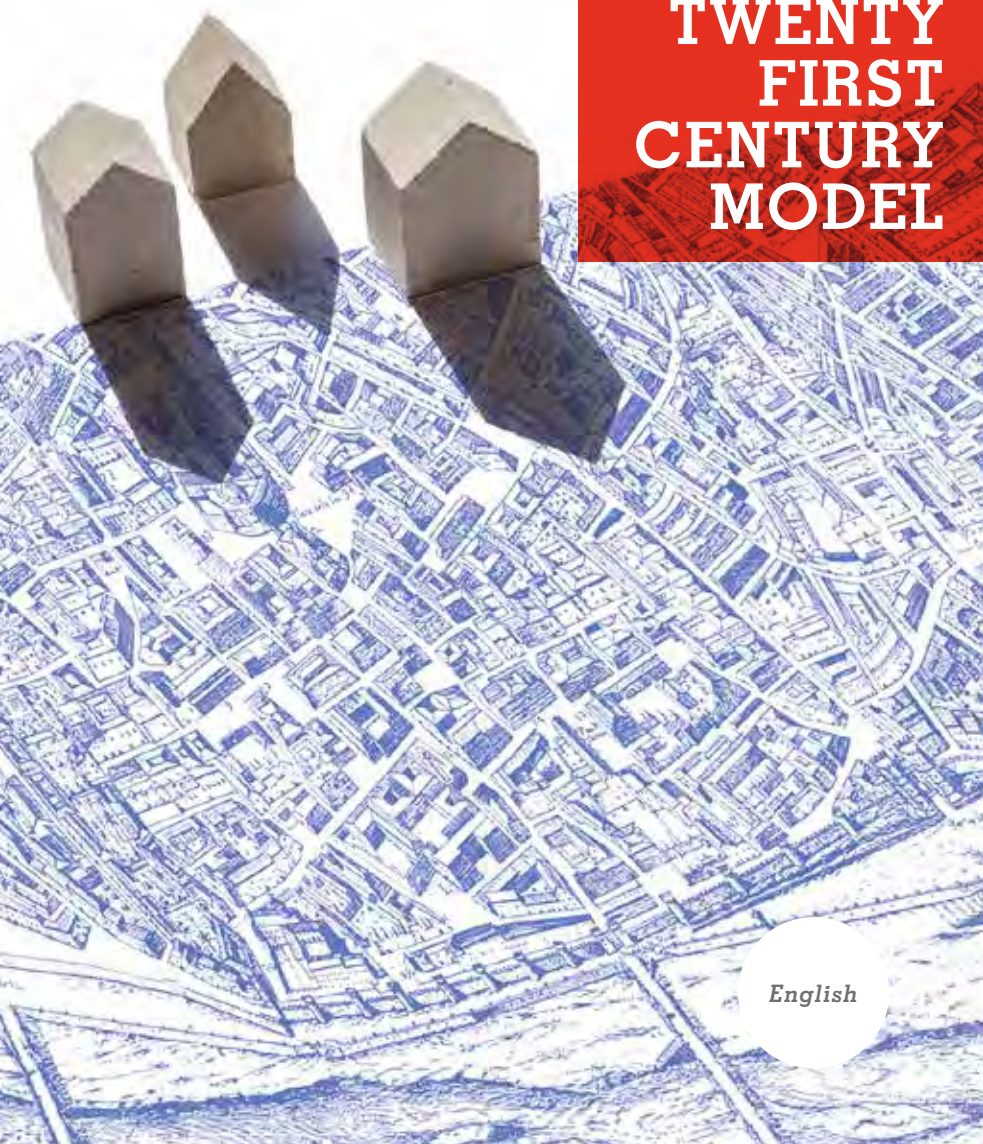

*The Valencian
Capital
during the
Eighteenth Century*

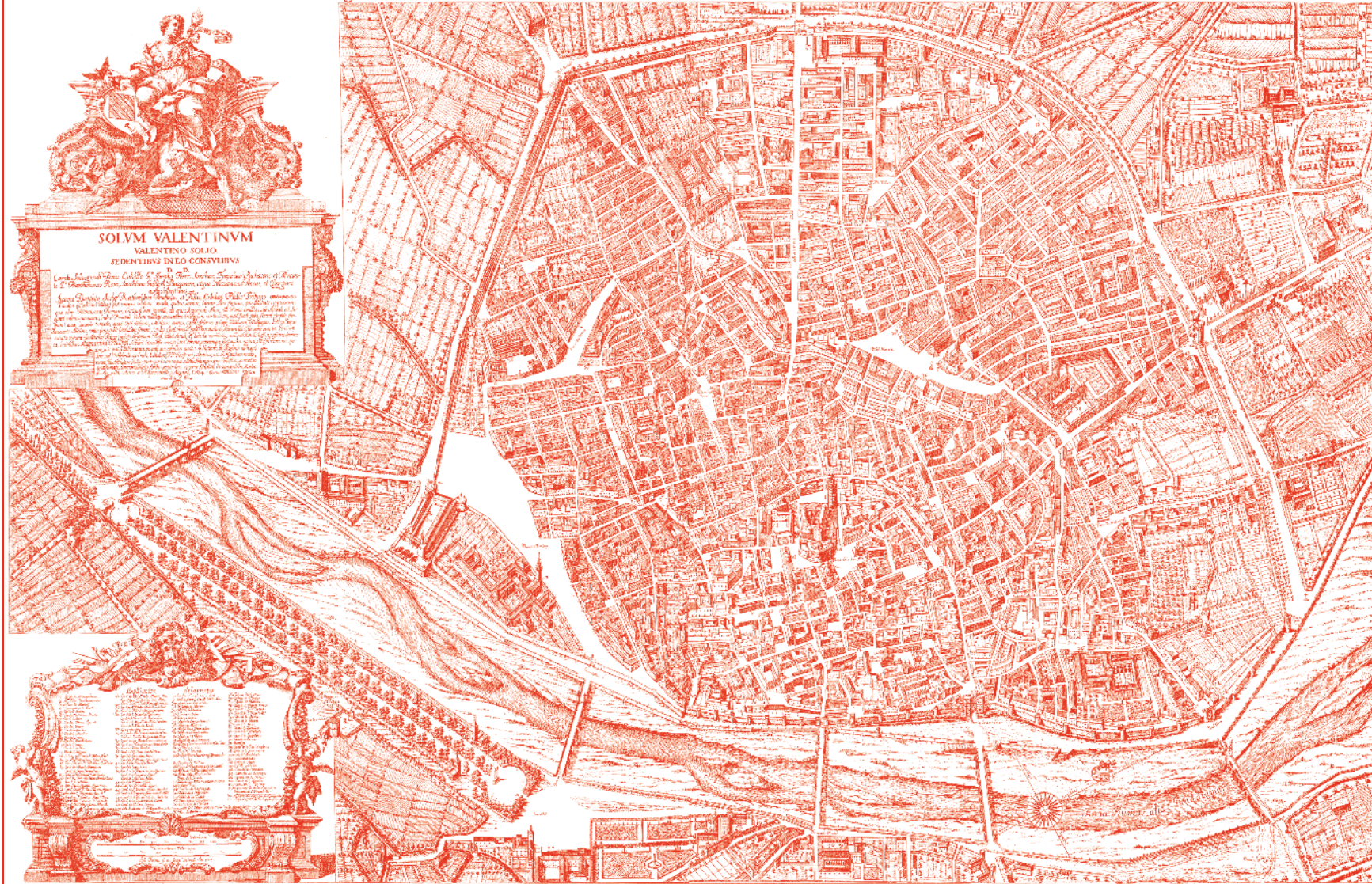
THE MODEL
OF THE CITY OF VALENCIA
ACCORDING TO THE MAP BY TOSCA

**A
TWENTY
FIRST
CENTURY
MODEL**

English

VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A D^o THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORIJ PRESBYTERO

D'APRÈS TOMÀS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

A TWENTY FIRST CENTURY MODEL

THE MODEL
OF THE CITY OF VALENCIA
ACCORDING TO THE MAP BY TOSCA

«As we make our way from this town (El Grao) towards Valencia, the river runs to our left. The road is wide and pleasant, both because of the orchards lining up on its sides as far as the eye can see, and for the multitude of coaches, buggies and traps filling it. Its slopes are planted with walnut and poplar trees up to the vicinity of the Alameda, which goes from the Mar (*Sea*) bridge until the next one, called Del Real (*Royal Palace*) bridge.

The multitude of trees that compose it keep both river and city well hidden, but upon leaving it, one finds a wide, normally dry riverbed, and the buildings, towers and domes of the capital. It is this view which I've attempted to depict in the adjoining image, taken from St. Pio V. Here, the houses have shaped a street which goes beyond Serranos Bridge, where it turns northeast and changes its name to Murviedro Street. It is here that the Royal road to Barcelona begins, upon which course we shall proceed to describe the towns and lands to the city's west. Murviedro Street is such a worthy suburb, it would make a decent city in itself; it goes on for nearly a quarter league, with attached buildings on both sides, without regarding the many tucked away in the countryside. At its end, the number of houses diminishes, and one finds everywhere an even, fertile and very well used terrain. Hemp, wheat, corn, beans and green vegetables grow in alternate areas, upon which an immense forest of mulberries bears almost uncountable fruit»

Antonio Josef Cavanilles

OBSERVATIONS ON THE NATURAL HISTORY,
GEOGRAPHY, AGRICULTURE, POPULATIONS AND
FRUITS OF THE KINGDOM OF VALENCIA
Imprenta Real (Royal Press), Madrid, p. 145

INTRODUCTION

THE MODEL
OF THE CITY OF VALENCIA
ACCORDING TO THE MAP BY TOSCA

A TWENTY FIRST CENTURY MODEL

*The Valencian Capital during
the Eighteenth Century*

The Valencian Museum of Enlightenment and Modernity (MuVIM), which opened on July 2001, focuses on the study and diffusion of the eighteenth century's Enlightenment movement's thought, as well as the analysis of eras prior and subsequent to this historical time: from medieval to current times. Thus, and from the core of this chronological arc, MuvIM intends to explain our way of experiencing and understanding life. We've always been the *museum of ideas*, where we reflect on a good deal of the ideas that have made the world go round, and still do to this day.

Besides our permanent exhibition, temporary ones and several other initiatives, the installation of the model based on Tosca's map in MuvIM—in March 2003—was a key component in the—then pioneering—museum's project: visitors could access a view of the Valencian capital in the eighteenth century, the Age of Enlightenment, and—among many other aspects—witness what a European city looked like during the *Ancien Régime*, the former look of certain monumental milestones still standing today, or the urban transformations undergone in the last centuries. This trove of information lets us reflect on our city's evolution: both on the positive aspects of the process and on those that have caused unquestionable patrimonial decay, sometimes brought upon by the starkest of real estate speculation. And so, from the reinstallation of the model in the museum's hall in July 2016, locals and foreigners may again meet this enlightened version of Valencia, and the many questions that urban reality may arise in us.

Great historical models of cities offer educational opportunities many teachers and parents appreciate in no small measure. Bearing this

in mind, the movers behind this model of the Valencians' home and stead took on this project with the doubtlessly praiseworthy intention of it becoming a permanent attraction for family, educational and cultural tourism. Such purpose is now retaken with the reinstallation of the model, and diverse audiences now have one more reason to visit MuVIM.

THE MODEL
OF THE CITY OF VALENCIA
ACCORDING TO THE MAP BY TOSCA

A TWENTY FIRST CENTURY MODEL

FATHER TOSCA'S MAP

Priest Tomás Vicente Tosca i Mascó, a scientist affiliated to the *novatores* movement, who would become precursors of enlightened thinking, was known as *el capellà de les ratlletes* (the priest of tiny lines). Such nickname came from his exhaustively detailed work on a map of the city of Valencia, which would reflect the street courses, squares and buildings of our capital.

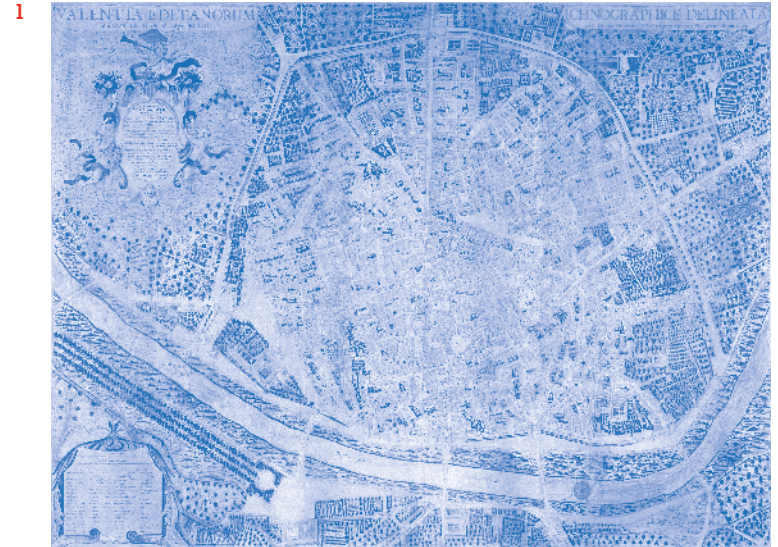
Father Tosca's manuscript map was finished in 1704 —almost a full century after the one drawn by Antonio Mancelli (1608), which employed a much more schematic approach—, and is currently kept at the Municipal Historical Archive, within Valencia City Hall's main building.

It was probably around 1738, Tosca having already passed away and the city being home to more than 45.000 people, that a reduced engraved version of the map was edited at local printer Antonio Bordázar de Artazu's press.

This engraving, which would later become the most famous and widespread map of the Valencian capital, was made by José Fortea, and displayed some of the changes the city had undergone after the Succession War. But it also bore proof of the impact the city suffered from the abolition of the Valencian Code of Law (*fueros*) by decree in 29 June, 1707. Namely, while the original had all its toponymy in Valencian, the new version made systematic use of Spanish to name all the places in the city.

1 TOMÁS VICENT TOSCA - 1704
VALENTIA EDETANORUM aliis
CONTESTANORUM, vulgo DEL CID

2 D'APRÈS TOMÁS VICENT TOSCA - ca. 1738
VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID

THE MAP'S TIMEFRAME

CARLOS FRANCIA · 1755
DRAWING OF THE ROYAL PALACE, VALENCIA

The eighteenth century's first decades were clearly «greenfield» times for Valencia, with the growing political and cultural centralization of all territories in an Iberian Peninsula governed from Madrid. But those were also times for the works and proclamations of innovative scientists and thinkers (*novatores*) to spring from their hometown in the old Kingdom of Valencia. This was also the perfect timeframe for Gregorio Mayans' figure to gain relevance, for it was him who truly bridged the aforementioned intellectual group—which was active between the seventeenth and eighteenth century—and the Valencian enlightened generation of the Age of Enlightenment's second half (Juan Andrés, Antonio José Cavanilles, Gabriel Ciscar, Jorge Juan, Juan Bautista Muñoz, Francisco Pérez Bayer, etc.).

For the reader to have a proper understanding of Spain and Europe at the time this engraved map was created, we'll mention that in these years, king Felipe of Anjou would found the Royal Academy of History and the Royal Academy of Medicine in the Spanish capital, and would also command the building—again in Madrid—of the Royal Palace. Gregorio Mayans (who would be librarian for the Madrid court from 1733 to 1740) edited *Life of Miguel de Cervantes Saavedra and the origins of the Spanish language*, and Feijoo kept working on his *Universal critical theatre*; Voltaire would write his *Lettres Anglaises* (English letters) or *Lettres philosophiques* (Philosophical letters), and David Hume published *A Treatise of human nature*; Jorge Juan and Antonio Ulloa took part in the La Condamine expedition to the viceroyalty of Peru, Maupertuis took off to Lapland—intending to define the exact shape of the Earth, as others had tried before him—and Carl von Linné, Linneus, would publish the *Systema naturae*; Frederick the Second of Prussia invaded Silesia, practically at the same time Händel would premiere the *Messiah* oratorio...

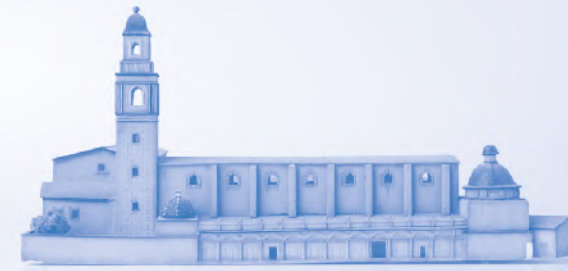
THE MODEL OF VALENCIA ACCORDING TO FATHER TOSCA'S MAP

Decades ago, the Valencian Parliament entrusted a three-dimensional, mostly wooden recreation of eighteenth century Valencia, to be displayed in several history exhibitions. The creation of the Valencian Museum of Enlightenment and Modernity (Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, MuVIM) encouraged the Valencia Provincial Council, its holding entity, to fund the construction of a new model following Tosca's map in its engraved form, to be displayed permanently in the museum's hall.

For its arduous construction by a team directed by Vicente Gómez Herraiz, the model required documentary assistance (regarding iconography, bibliography and cartography) from Fernando Muñoz Nebot, who at the time was head of the Documentary Unit of the Valencia Provincial Council.

Restoration of the original map drafted by Tosca —thanks to work funded by the Undersecretariat for Cultural Promotion of the Valencian Generalitat's Culture and Education Council— also contributed greatly to the Provincial Council's model initiative reaching success. While the model was being built, several enlarged images of certain necessary details were made available, ensuring correct interpretation of the engraving.

The publication that accompanied the model's installation in MuVIM —in March 2003— contained texts we could practically have written ourselves, now that the hall is again devoted to one of the most emblematic images of the Valencian Age of Enlightenment:

«This new polychrome model, built on a 1:500 scale, measures 24 square metres, is made of plastic materials, using polymers to reproduce the vegetation (among which we'd like to point out the 7.500- plus trees built)

Every building in the city (including more than 450 house blocks) has been hand-carved and painted by accredited miniature artisans, in an effort not unlike the worthiest in Spain, Europe and the whole world when it comes to the construction of historical models of cities».

Keen-eyed observers of the model may focus their attention on the many milestones of Valencia's urban geography *ca.* 1738: the remains of the Muslim era wall, the Generalitat Palace, Santo Domingo convent, La Lonja (the old Merchant market or Silk Market) and the Sea Consulate, the Cathedral and the Miguelete, El Patriarca (the patriarch) school, San Pío V museum, Virgen de los Desamparados (Our Lady of the Forsaken) basilica, El Carmen church and convent, Santa Catalina (Saint Katherine) church, San Juan del Hospital (St. John of the Hospital) church, los Santos Juanes (Saint Johns/St. John of the market) church, San Martín church, San Esteban (St. Stephen) church, La Trinidad (Trinity) convent, San Agustín church, the General Hospital, San Francisco (St. Francis) convent, El Remedio church, the old City Hall (currently a garden by the Generalitat Palace), the Citadel, the Royal Palace, the twelve gateways —gates and portals— of the 1365 city wall —especially the monumental gates of Serranos and Quart— and the five existing bridges over the Turia river in the eighteenth century. It should be considered that many of the most emblematic buildings of eighteenth century Valencia, such as the Escuelas Pías (Pious schools),

the Church and Convent of the Montesa order —that is, «el Temple» (after the Templar order)—, or the Customs building —currently the High Court of Justice—, hadn't been built by the time the map was created. All the same, the spectacular baroque gate of the Marqués de Dos Aguas (Marquis of Dos Aguas)' Palace didn't exist yet.

Nine people were involved in the construction of these reproductions of the buildings and landscapes for the model, investing around 80.000 hours' work. It also took the collaboration of two sculptors, an architect, an IT expert, a lacquerer and several carpenters, metallurgists, painters, electricians, etc.

At the time, MuVIM and the Documentary Unit of the Valencia Provincial Council wished to «specially acknowledge the collaboration while preparing the model from Jesús Villamanzo (Archive of the Kingdom of Valencia), Juan Luis Corbin Ferrer (Archivist for the Diocese of Valencia) and Manuel Marzal (Director of the Restoration Centre of the Culture Council)».

THE MODEL
OF THE CITY OF VALENCIA
ACCORDING TO THE MAP BY TOSCA

A
TWENTY
FIRST
CENTURY
MODEL

**THE MANUSCRIPT MAP,
ACCORDING TO
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2008)**

«[...] Tosca triangulated the city from towers and bell towers, filling the grid with a meticulous itinerary of the streets, locating every confluence and taking good note of every minute detail, including façades and dividing walls.

[...]

This work of Tomás V. Tosca was the result of a municipal assignment, whose execution took three or four years. He delivered it in 1704, and received 150 pounds as his fees. Besides the copy for the City Hall, there may have been another. What we do know is he drew it on the wall of his cell (in which he would celebrate scientific gatherings and lessons) at the Oratorio house where Mayans, fifty years later, and then Orellana around 1800 would see it. As a matter of fact, some details in the lettering, such as the “vertical” place names suggest it wasn’t drawn on a drafting table or desk, but on a non-horizontal plane.

[...]

The 5,44 m2 original is irresponsibly exposed [in 2008] to direct sunlight, in spite of already having undergone a restoration in 1999, at the entrance hall to Valencia Municipal Archive. It was drawn with a quill and faintly coloured using watercolour or pencil (in blue, and mostly red for roofs and green for vegetation) on adjoined vellum sheets forming a 203.5 by 267.5 cm rectangle.

The “isometric” representation of buildings is more accurate when dealing with important or representative —basically, locations related to the powers that be— buildings, including walls, gateways and bridges in the foreground. The streets’ runs (which are never distorted by then so-called “military” — false— perspective) greatly determine the three- dimensional content and façade visibility, whose degree of detail goes so far as to show gates, windows and verandas. Roofs are singularly relevant, since they do signal constructive and plot units.

[...]

Besides the most representative buildings and most trivial houses, Tosca paid great attention to vegetation and crops, probably for decorative purposes. Outside the city, drawn tree groups strive for accuracy. For example, the mulberries around plots of land, the grooves where green vegetables are planted, and the rather geometrical leisurely gardens.

[...]».

Vicenç Mª Roselló: «Tomàs V. Tosca. El realismo urbano de un ilustrado», (*Tomás V. Tosca. The urban realism of an enlightened*) *Mètode*, Annual 2008.

<http://metode.cat/es/revistas/monografics/cartografia/tomas-v-tosca>

The Historical Archive —turned into a Museum— was reformed and conditioned in 2009.

**THE ENGRAVED MAP,
ACCORDING TO
VICENÇ Mª ROSSELLÓ (2008)**

«Circumstances had changed. Father Tomás V. Tosca—who couldn't finish his second spherical map of the world “due to public riots”—passed away in 1723. His mentors and friends were all on the pro-Borbon “*botifler*” side, as was his trusted disciple Antonio Bordázar, who'd never been one for royal whims. In this new, passively accepted, “greenfield” context, the publishing of the engraved version of the map of Valencia arose or was completed. It was attributed to Tosca, but is only a posthumous, unaffiliated version, as F. Taverner (1984) observed some time ago.

Its whole title says “VALENTIA EDETANORUM vulgo DEL CID DELINEATA A DRE THOMA UINCENTIO TOSCA CONGR. ORATORIJ PRESBYTERO”. Compared to the original, we notice the Contestans (an Iberian tribe, like the Edetans in it) are no longer mentioned in the title, and the adverb *ichnographice* and the year are missing. The four stamped plates, kept at the San Carlos Fine Arts Academy, make up a total engraved surface of 93 by 140 cm. Below the upper cartouche, there's the note in English lettering: Property of the Fine Arts Academy. The oldest surviving copies are likely to be engravings by Benet Monfort in 1769. There have been many reduced versions, in different scales, throughout the twentieth century, which have spread the wrong idea of it being a perfect miniature. The engraver's technique is relatively careful, but pales in comparison to Father Tosca's fine drawing—when seen in full size at least—. It should be acknowledged, though, that the work of engraving is

much harder than drafting, and scale reduction required some degree of generalization.

It was Bordázar who was responsible for this—probably unexpected—“popularization”. From the graphic scales on the engraving, we find it to be 1/1770 scale, which is roughly half the size of the original manuscript. Changes made to the city's façade are few but notable. The House of Arms' northwestern corner now shows a battlemented tambour, threatening a city under suspicion [...]

A fundamental difference separates the original from the engraved version: its language. The few names that would fit in the reduction are in Spanish. Below the legend, there's a conclusive sentence: “In remembrance of Reverend Father Dr. Tomás V. Tosca, his Master”, added by a less gifted chisel than Fortea's. The 1705 date is obviously apocryphal, since the document displays buildings that would only be built later on, making us consider a later date, most likely 1738. As a matter of fact, Bordázar started reviewing it in 1735, together with the layout of the Particular Contribución (Private Contribution) map, which he didn't deliver to the City Hall until 1743, as A. Faus clearly stated».

Vicenç Mª Rosselló: «Tomàs V. Tosca. El realismo urbano de un ilustrado», (*Tomàs V. Tosca. The urban realism of an enlightened*) *Mètode*, Annual 2008.

<http://metode.cat/es/revistas/monografics/cartografia/tomas-v-tosca>

ACCESS CONDITIONS

Visiting the model is free, and can be done with no other limitation than the museum's opening hours:

Open Tuesday- Saturday, 10.00-14.00 and 16.00-20.00, Sundays, 10.00-20.00

Closed Mondays and 1 January, 19 March, 1 May and 25 December.

The model's location ensures ease of access to the installation for wheelchair users.

HOW TO GET TO MUVIM

- By train, five minutes walking distance from RENFE/ADIF north Station

- By urban bus:

EMT lines 5, 60 and 62 (through Guillem de Castro Street)

EMT lines 9, 11, 27, 61 and 71 (through Quevedo Street)

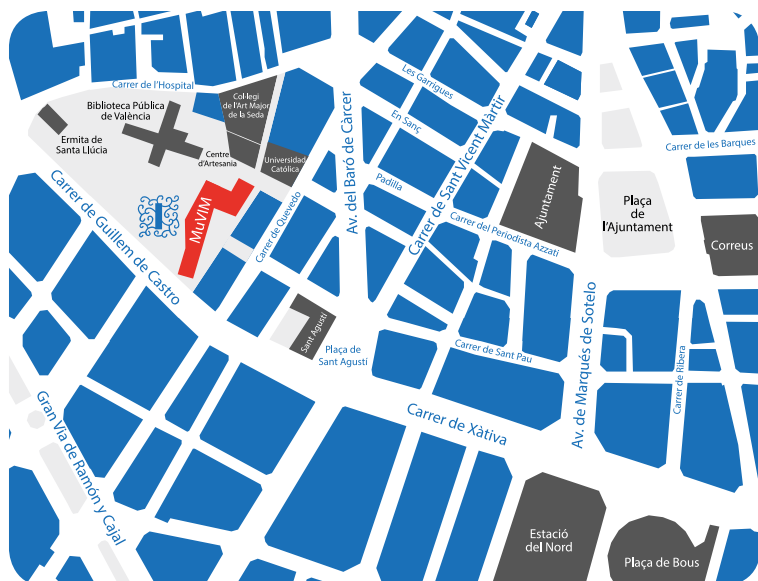
- By underground:

Line 3 (Xàtiva station)

Lines 1 and 2 (Plaza de España station)

- Nearby parking:

Guillem de Castro Street and San Agustín Square.

FURTHER INFORMATION

In order to be a meeting and reflection point on the past, present and future of our society, its achievements and contradictions, MuVIM has the permanent exhibition *The adventure of thinking*, which may be visited in four languages: Valencian, Spanish, English and French. The museum also displays archeological remains of an islamic tower and temporary exhibitions at its Alfons Roig, Parpalló and «Alta» Halls, and several activities —conferences, courses, seminars and congresses, educational workshops, guided tours, film series, etc.— held at the Gregori Mayans Hall, Educational Classroom, and other spaces within the museum.

General telephone number and for reservations for the permanent exhibition:

(+34) 963 883 730

Website:

www.muvim.es

E-mail:

muvim@divales.com

Social networks:

- <https://twitter.com/muvim>
- <https://www.facebook.com/elMuVIM>
- <https://www.flickr.com/photos/muvim/>
- <https://www.youtube.com/user/MUVIM>
- <https://issuu.com/muvim>
- <https://plus.google.com/114893899786400389020/posts>
- <https://www.pinterest.com/muvim>

DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA
Àrea de Cultura

 MuVIM
Museu Valencià
de la Il·lustració
i de la Modernitat

